

13 . Bologa | Comuna: Poieni | Județ: Cluj | Punct: Castrul roman auxiliar (Grădiște) | Anul: 2022

Anul: 2022

Cod RAN: 59069.01

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană

Tipuri sit: structură de cult/religioasă

Autori: Felix Marcu, Maria Cristina Marton, George Cupcea, Ciprian Ciobanu

Instituții: Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Nr. autorizație: 31

Data autorizației: 2022-03-18

Raport de cercetare arheologică de la Bologa, com. Poieni, jud. Cluj [Praetorium]

Raport

Sp1 (fig. 2), cu dimensiunile de 15 x 5 m, orientată N-S, a fost trasată pentru a descoperi colțul de NE al pretoriului, adică intersecția dintre Z2 și Z10. După decopertare a apărut un strat relativ compact de dărâmatură de piatră, care ne-a împiedicat în a identifica precis traseul lui Z2, cu excepția probabil a colțului de NE. Stratul compact de dărâmatură cu pământ negru poate fi echivalat cu Cx5/2012, explicat la acea vreme ca dărâmatură a zidului perimetral al pretoriului. La înlăturarea acestui strat apare un strat destul de unitar de pământ maroniu-cenușiu, care probabil rămâne a fi explorat în campaniile viitoare. Cercetarea în această suprafață a fost întreruptă din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile.

Sp2 (fig. 3)

Cele două abside descoperite în 1975 prezintă un plan diferit de cel obținut de N. Gudea. Ele nu sunt proiectate spre S direct din zidul perimetral de S al pretoriului (Z1), ci corespund unor încăperi care la rândul lor sunt o extindere spre S de la Z1.

Așadar, avem de-a face cu o încăpere la V, care este definită de: Z1, Z14 și Z26 (fig. 4-5). Probabil că Cx88 a fost podeaua inferioară a instalației de încălzire din această încăpere, deoarece s-au păstrat atât urmele pilelor, cât și cel puțin una in situ. Într-o fază ulterioară, Z26 se demantează până la nivelul păstrat, Z14 se consolidează prin Z14' și se construiește Z25. Cu această ocazie, se dezafectează instalația de hipocaust din încăperea discutată mai sus și se umple spațiul cu un strat de aproximativ 20 de cm de moloz, urmând a se așterne Cx87 în întreaga încăpere extinsă prin absidă. Prin urmare, Cx87 servește drept podea a instalației de hipocaust din a II-a fază, și fiindcă nu se păstrează mai multe urme de pile pe suprafața ei.

O a doua încăpere este stabilită la E de cea discutată mai sus. În toată această zonă a clădirii se observă câteva probleme de rezistență a zidurilor. Indiciile noastre sunt o serie de crăpături și deplasări importante observate pe traiectul lui Z13: în mijlocul canalului de circulare a aerului cald; la intersecția lui Z31 cu Z29, unde se observă intervenții ulterioare de tip plombă ce împiedică stabilirea exactă a relației dintre ele; precum și pe traiectul lui Z29.

Datorită poziționării și alinierii dintre Z14 și Z29, putem presupune că au făcut parte din aceeași fază de construcție. Această fază a fost alcătuită dintr-o încăpere rectangulară definită de: Z14, Z29, Z31 și Z13. Ulterior, odată cu dezafectarea absidei de la E, din motive probabil de rezistență, aceasta a fost închisă prin Z 30, astfel încăperea de la V primind propria absidă și un nou nivel de călcare, astăzi pierdut. În vederea acestor modificări, Z14 a fost consolidat de către Z14', Z26 a fost demantelat până la nivelul la care a supraviețuit, în întreaga încăpere așternându-se podeaua Cx87. Aceasta a servit drept podea inferioară a

celui de-al doilea sistem de încălzire, acesta din urmă fiind susținut de Z27, precum și de un sistem de pile din care au supraviețuit doar câteva fragmente. Odată cu consolidarea lui Z14 de către Z14', acesta din urmă pare să fi și îngustat o posibilă trecere, vizibilă pe traiectul lui Z14, între încăperile din prima fază. Acest lucru, precum și similaritățile evidente, atât de structură, cât și de nivel, între podelele celor două încăperi, ne pot sugera faptul că în cea de-a doua fază avem de-a face cu o singură încăpere absidată în partea de V.

Observații la profilul N-S, prin absida de V:

Succesiunea stratigrafică la N de Z26: Cx89, Cx8, Cx88, Cx13, iar la S de Z26 avem numai Cx87 și Cx88.

În concluzie, se confirmă ipoteza conform căreia absida de V este ulterioară încăperii de V, practic o extindere din faza a II-a.

Z25 prezintă o crăpătură structurală în partea de V, similară cu cea din Z29. Se observă faptul că Cx87 a fost amplasată pe un umăr pe care îl face zidul, indiciu al fundației.

La acest nivel, au fost observate și urme ale structurilor din cele două faze de lemn, stabilite de noi în ultimele două campanii, sub forma a două șanțuri de pereți de lemn, parțial suprapuse (Cx18 și Cx18').

Observații la absida de E:

În urma golirii lui SG3, observăm faptul că fundațiile zidurilor Z13, Z31, Z32 și Z34 sunt destul de puțin adânci, aspect care ne poate sugera faptul că toate aceste ziduri fac parte dintr-o eventuală extindere a încăperii de la E, lucru care ar trebui să fie confirmat în eventuala găsire a unui zid în încăperea de la E.

La intersecția Z29 cu Z31 și Z30, după curățarea și înlăturarea diferitelor plombe, constatăm următoarele: Z29 se lipește la colțul unui zid ipotetic, aflat sub traiectul lui Z30, pentru că în prima fază acesta trebuia să închidă o încăpere. De asemenea, Z31, cu tehnică și cotă de fondare identice cu Z29, pare să se fi adosat la același zid ipotetic. Sondajul realizat în colțul încăperii de E ne arată deocamdată numai aceste două relații, fără ca să putem stabili dacă Z31 și Z13 fac parte din ambele faze sau să fie o doar extindere din faza a II-a.

Sondaj nr. 1: de aproximativ 2 x 1 m, aflat în colțul încăperii de E. A fost trasat cu scopul de a lămurii succesiunea fazelor în această zonă. După îndepărtarea lui Cx90/2017, a fost îndepărtat un strat de umplutură (Cx8) dintre Cx90/2017 și Cx88, iar dedesubtul lui Cx88 apare un lut galben compact cu diferiți pigmenti (Cx20), care se extinde numai până la aproximativ 70 cm depărtare de Z13. În restul suprafeței sondate, Cx8 coboară ca într-o groapă până deasupra lui Cx19.

În acest moment nu putem stabili dacă Cx19 este egal cu Cx88 sau nici măcar dacă fac parte din aceeași fază. Singura concluzie probabilă, este că apariția lui Cx19 poate indica faptul că am avut de-a face cu un interior, însă nici nu infirmă posibilitatea extinderii încăperii prin Z31 și Z13.

În plus, apare și Z35, urmele unei structuri zidite aflată la intersecția dintre Z29, Z31 și Z30, care poate fi ultima urmă a ipoteticului zid N-S, care să fii închis încăperea de la E în primă fază, având în vedere situația stratigrafică din sondaj. Toate cele trei ziduri menționate par să se adoseze la acesta, iar Z30 pare să-l fi și încălecat.

Concluzii

Compartimentările aferente celor două abside din sudul clădirii rămân încă a fi lămurite stratigrafic în campania din 2023. Cert este că cele două abside nu au funcționat concomitent, și că cea de la V i-a urmat unei prime tentative, de la E. Cu toate acestea, încăperile rectangulare existau de la bun început, posibil sub forma uneia singure, mai mari, care le reunea pe ambele, și care prezenta, drept proiecție spre S, absida de la

E. Probleme serioase de stabilitate și permeabilitate a terenului au făcut ca această structură să fie mutată spre V, și nivelul de călcare, implicit și cel al instalației de încălzire, să fie ridicat semnificativ.

În ciuda presupunerii că toată zona de la V, deci corespunzând colțului de SV al pretoriului, este distrusă de o mare groapă modernă, în colțul de SV al Sp2/2022 apar destul de devreme contexte arheologice. Din nefericire, din cauza acestei distrugerii, nu vom putea identifica vreodată limita de V a acestor încăperi sau relația absolută cu Z1, perimetrul principal al clădirii.

Pentru campania anului 2023, ne propunem aprofundarea și definitivarea cercetărilor în cele două suprafețe abordate în 2022, precum și extinderea spre E a Sp2, pentru lămurirea situației din marginea sudică a pretoriului.

Note

- Colectivul de cercetare dorește să mulțumească SC Mobile Distribution SRL, care, prin intermediul Asociației MVSEVM TRANSILVANIAE, a contribuit material la desfășurarea cercetărilor în cursul campaniei 2022.

Informații suplimentare online

[Raportul 6860 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
